

ФІЗИЧНА-ОСОБА ПІДПРИЄМЕЦЬ

НАЙДА РУСЛАНА ГРИГОРІВНА

Україна, 35603, Рівненська обл., Дубенський р-н, місто Дубно,
тел.: (066) 3721169 e-mail: nauda@ukr.net ПІН 2723509242

ЗАТВЕРДЖУЮ

Руслана НАЙДА

04.04.2026 р.

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації практичних психологів

закладів загальної середньої освіти

**«КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Дубно 2026

Розробник: Найда Руслана Григорівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти РДГУ, менеджерка освітніх проєктів UNISEF, психолог, сертифікована експертка "Школи експертів".

Напрямок підвищення кваліфікації: психосоціальна підтримка і травма-інформований підхід під час навчання здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 року № 1437.

Термін дії програми: від 01 червня 2026 року до 01 червня 2031 року.

Рецензенти:

БУЛГАКОВА Олена Юріївна, доктор психологічних наук, професор, декан факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського

КЛЕВАКА Леся Петрівна, в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки Полтавської політехніки, кандидат педагогічних наук, доцент, магістр практичної психології, викладач психології

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. Розроблення та впровадження програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (надалі – Програма) зумовлене актуальними викликами сучасної освіти й суспільства, зокрема в контексті подолання наслідків збройної агресії РФ.

Реалізація Державного стандарту базової середньої освіти у другому циклі (7-9 класи) відбувається в умовах глибоких соціальних, економічних і безпекових трансформацій, спричинених повномасштабною війною в Україні. Освітня система сьогодні функціонує в умовах постійної турбулентності: вимушене переміщення дітей, педагогів і батьків, втрати, загроза безпеці, перебої в навчальному процесі, навчання в дистанційній або змішаній формі, а також зростання рівня тривожності, емоційного виснаження та психотравматизації серед усіх учасників освітнього процесу.

У таких умовах значно зростає потреба у фаховій психологічній підтримці педагогів та здобувачів освіти. Учні 7-9 класів особливо вразливі до дії стресових факторів, що ускладнює їхній особистісний розвиток, соціальну адаптацію та навчальну мотивацію. Одночасно вчителі, які реалізують оновлені підходи до базового предметного навчання, самі потребують психологічного супроводу з метою збереження професійного здоров'я, запобігання емоційному вигоранню та підтримки внутрішніх ресурсів.

Практичні психологи закладів загальної середньої освіти сьогодні відіграють ключову роль у створенні безпечного психологічного середовища, забезпеченні стійкості учасників освітнього процесу, адаптації навчання до умов воєнного часу. У цьому контексті особливо актуальним є підвищення їхньої професійної компетентності з урахуванням нових викликів, зокрема, впровадження компетентнісного підходу, підтримки педагогів в умовах змін, формування навичок психологічної саморегуляції та кризового консультування.

Програма спрямована на розвиток сучасних професійних навичок практичних психологів, оновлення знань про психолого-педагогічний супровід педагогів і здобувачів освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, з урахуванням впливу воєнного стану та пов'язаних із ним ризиків для психічного здоров'я.

Цільова група: практичні психологи закладів загальної середньої освіти, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти у другому циклі базової середньої освіти – 7-9-ті класи (базове предметне навчання).

Обсяг: 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: Програма підвищення кваліфікації складена відповідно до професійних потреб та рівня підготовки слухачів, особливостей регіональної системи освіти. Вивчення окремих модулів та компонентів цих модулів, послідовність вивчення, загальна кількість годин може бути зміненою, окремі питання модулів Програми можуть бути перенесені в інші

модулі залежно від загальної концепції робочої програми навчання. Очікувані результати навчання можуть різнитися залежно від кваліфікаційної категорії та педагогічного досвіду слухачів.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності практичних психологів закладів загальної середньої освіти щодо здійснення комплексного психологічного супроводу педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на другому циклі (базове предметне навчання) з урахуванням актуальних викликів воєнного часу, трансформації системи освіти, вікових і соціокультурних особливостей здобувачів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

ознайомлення з нормативно-правовими засадами діяльності практичного психолога в контексті реалізації Концепції Нової української школи;

формування професійної спроможності здійснювати психологічний супровід здобувачів освіти, які зазнали освітніх втрат, з урахуванням специфіки базового предметного навчання;

розвиток навичок створення безпечного, підтримувального й інклюзивного освітнього середовища, зокрема на основі моделі «зцілюючих класів»;

удосконалення підходів до організації психолого-педагогічної підтримки дітей і родин, постраждалих від наслідків воєнних дій;

формування готовності у педагогічних працівників до ефективної комунікації, партнерської взаємодії, а також надання першої психологічної допомоги в умовах стресу й криз;

розвиток професійної стійкості, навичок саморегуляції, профілактики професійного вигорання, застосування супервізійних та інтервізійних практик як інструментів професійної підтримки й розвитку педагога;

забезпечення психологічного супроводу учнів 7-9 класів з урахуванням їхніх вікових, когнітивних та мотиваційних особливостей;

підтримка формування в учнів ключових компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії;

удосконалення практик попередження та профілактики насильства, булінгу, кібербулінгу, а також розвиток навичок медіаграмотності й цифрової безпеки.

Професійні компетентності, які удосконалюються:

A1. Здатність визначати актуальні напрями й завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти,

A4. Здатність оцінити ефективність психологічної профілактики відповідно до визначених завдань);

B1. Здатність планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної просвіти відповідно до визначених завдань, потреб,

особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії,

Б4. Здатність оцінити ефективність психологічної просвіти відповідно до визначених завдань);

Г1. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги (психологічне консультування, психологічний супровід, психологічний тренінг, розвивальна діяльність), форми (індивідуальна, групова, сімейна) та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі);

Г1. Здатність до самооцінювання професійної діяльності, критичної саморефлексії та визначення індивідуальних потреб у професійному розвитку та самоосвіті,

Г2. Здатність планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту відповідно до визначених актуальних потреб,

Г4. Здатність до саморефлексії, самопізнання та самовдосконалення);

Д3. Здатність установлювати, підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями зацікавленими сторонами щодо виконання трудових функцій).

Очікувані результати навчання:

у сфері знань:

знати основні положення чинного нормативно-правового забезпечення діяльності практичного психолога в системі загальної середньої освіти;

розуміти цілі та завдання психологічного супроводу учнів у контексті реалізації Державного стандарту базової середньої освіти;

володіти сучасними підходами до створення безпечного та підтримувального освітнього середовища;

знати особливості психолого-педагогічного супроводу дітей і родин, постраждалих від війни;

у сфері умінь:

застосовувати алгоритми діагностики та подолання освітніх втрат в учнів основної школи;

впроваджувати ефективні моделі підтримки освітнього середовища, зокрема концепцію «зцілюючих класів»;

здійснювати психопрофілактичну роботу щодо булінгу, кібербулінгу, насильства в освітньому просторі;

надавати першу психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в умовах стресу, травматичного досвіду та кризових ситуацій;

організувати й проводити супервізійні й інтервізійні зустрічі для підтримки педагогічних працівників;

здійснювати психологічний супровід формування освітньо-професійної траєкторії учнів 7-9 класів;

підвищувати мотивацію до навчання в учнів, враховуючи їхні вікові та психологічні особливості;

у сфері професійної позиції та ставлень:

демонструвати готовність до змін, гнучкість і адаптивність у професійній діяльності;

підтримувати емоційне благополуччя педагогів, знижувати рівень професійного вигорання та сприяти розвитку резиліентності;

дотримуватися етичних норм професійної діяльності, зберігати конфіденційність та професійну дистанцію;

сприяти налагодженню партнерських стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, особливо в умовах підвищеної емоційної напруги, спричиненої воєнними подіями.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів здійснюється шляхом поточного та підсумкового контролю за бальною системою. Максимальна кількість балів – 100.

Поточне оцінювання (до 50 балів) проводиться під час практичних занять. Слухачі виконують 5 практичних завдань (кожне до 10 балів).

Критерії оцінювання практичного завдання:

- відповідність змісту та цілям теми – до 2 балів;
- правильність застосування методик і технологій інклюзивного навчання – до 2 балів;
- методична обґрунтованість запропонованих рішень – до 2 балів;
- повнота й самостійність виконання – до 2 балів;
- креативність та якість оформлення – до 2 балів.

Підсумкове оцінювання (до 50 балів) передбачає виконання комплексної практичної роботи (розроблення фрагменту інклюзивного уроку, індивідуальної програми розвитку або методичного кейсу). Критерії оцінювання підсумкової роботи:

- відповідність змісту програми – до 10 балів;
- методична обґрунтованість застосування інклюзивних підходів – до 10 балів;
- якість розроблених матеріалів – до 10 балів;
- практична доцільність та можливість використання в освітньому процесі – до 10 балів;
- рівень презентації та аргументації – до 10 балів.

Сертифікат про підвищення кваліфікації отримує слухач, який набрав не менше 70 балів (70% від максимальної кількості), виконав усі практичні завдання та успішно захистив підсумкову роботу.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації виготовляється електронному вигляді і вноситься в реєстр виданих документів.

Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих документів мають відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість: 520 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

У межах програми передбачено проведення інтерактивних лекційних занять, а також практичної та самостійної роботи. У процесі навчання значна увага приділяється формуванню навичок впровадження ефективних моделей підтримки освітнього середовища, здійснення психопрофілактичної роботи щодо булінгу, кібербулінгу, насильства в освітньому просторі, надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу, травматичного досвіду та кризових ситуацій.

Практичні заняття спрямовані на виконання індивідуальних і групових завдань, аналіз професійних ситуацій, розв'язання педагогічних кейсів. Для цього використовуються цифрові сервіси, інтерактивні методи та спеціалізовані програмні продукти.

Самостійна діяльність слухачів передбачає вивчення навчального матеріалу, виконання індивідуальних проєктів, розроблення навчально-методичних матеріалів, а також здійснення добору, аналізу та оцінювання якості електронних освітніх ресурсів з урахуванням їх педагогічної доцільності та ефективності відповідно до умов навчання, вікових особливостей, рівня підготовки та потреб здобувачів освіти.

Підсумковий контроль відбувається у формі захисту комплексної практичної роботи, що дозволяє всебічно оцінити рівень опанування навчального матеріалу, сформованість практичних умінь і здатність до узагальнення знань.

Навчальний матеріал програми організовано у 4 модулі. Упродовж навчання слухачі виконують практичні завдання. Кожне завдання оцінюється максимально у 10 балів. Максимальна кількість балів за програму становить 100, а прохідний рівень для її успішного завершення – 70 балів (70%).

Загальний обсяг програми становить 30 годин, з яких: 6 годин – лекційні заняття, 18 годин – практична робота, 2 години – контрольні заходи, 4 години – самостійна робота.

Назва модулів/тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ				
Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ	2			2
Тема 1.2. Психологічний супровід надолуження освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі		2		2
Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»		2	1	3

Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни		2		2
Разом за модулем	2	6	1	9
МОДУЛЬ 2. СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ				
Тема 2.1. Формування психологічної готовності педагогів до змін	2			2
Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резиліентності у педагогів		2		2
Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструменти професійної підтримки й розвитку педагога		2	1	3
Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій		2	1	3
Разом за модулем	2	6	2	10
МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ				
Тема 3.1. Індивідуально-психологічні і вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації	2			2
Тема 3.2. Формування в учнів 7- 9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії		2		2
Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з підлітками: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека		2	1	3
Тема 3.4. Психолого- педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу		2		2
Разом за модулем	2	6	1	9
Контрольно-підсумкові заходи	2			2
Усього	8	18	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ

Огляд національних і міжнародних програмних документів, стратегій, програм, які регулюють діяльність практичних психологів в закладах загальної середньої освіти.

Статус психологічної служби в Україні як структурного підрозділу системи освіти закріплений законодавством (Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Положення про психологічну службу у системі освіти України (2018).

Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти» (2020) – документ, який визначає вимоги до кваліфікації, компетентностей та видів діяльності практичних психологів в Україні.

Закони України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо ключових аспектів системної психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в сучасних реаліях.

Мета й ключові компоненти Концепції Нової української школи. Основні принципи Державного стандарту базової середньої освіти.

Тема 1.2. Психологічний супровід надолуження освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі

Актуальність проблеми освітніх втрат в умовах воєнного стану, пандемії COVID-19 та інших соціальних викликів. Визначення поняття «освітні втрати».

Сутність і причини освітніх втрат. Інституційні (перехід на дистанційне навчання, нестача ресурсів). Індивідуальні (тривожність, втрата мотивації, психоемоційне виснаження). Соціальні (вимушене переміщення, роз'єднання родин, втрата доступу до освітніх послуг).

Наслідки освітніх втрат. Академічні (зниження рівня знань, труднощі у засвоєнні матеріалу). Емоційно-поведінкові (зниження самооцінки, тривожність, агресія, апатія). Соціалізаційні (порушення навичок комунікації, відчуження, ізоляція).

Складові психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат. Психологічна підтримка (MHPSS) учасників освітнього процесу: запровадження системи психологічної підтримки та допомоги, реабілітації, перенаправлення. Створення психологічно безпечного (зцілюючого) освітнього середовища: сприяння міжособистісній взаємодії однолітків через соціально-психологічні

тренінги та інтерактивні методи навчання. Психоемоційне навчання учасників освітнього процесу (СЕН, Soft skills, СПР) для відновлення психічного здоров'я: розвиток емоційного інтелекту; навичок емоційної саморегуляції; розвиток психологічної стійкості чи резилієнтності.

Алгоритм роботи практичного психолога щодо надолуження освітніх втрат: Етап 1. Моніторингові (діагностичні) дослідження з охопленням усіх учнів (стан когнітивної, емоційно-вольової, особистісної та соціальної сфери). Етап 2. Визначення потреб та ресурсів особистості здобувача освіти (сильних сторін кожної дитини, домінуючі канали відновлення, підсилення зовнішніх ресурсів). Етап 3. Розробка індивідуального/групового плану психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат, визначення шляхів компенсації (підбір інструментів). Етап 4. Впровадження плану для подолання психологічних втрат, його коригування та підведення підсумків. Етап 5. Аналіз ефективності роботи (повторна діагностика, оцінка ефективності плану роботи, і аналіз результатів). Команда психологічного супроводу надолуження освітніх втрат. Склад, функції, основні завдання команди.

Практична частина: Обговорення кейсів із досвіду учасників. Примірний план роботи команди психологічного супроводу надолуження освітніх втрат у закладі освіти. Розробка індивідуального плану роботи з учнем, який має освітні втрат

Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»

Поняття безпечного простору в контексті реформування освіти. Статична та динамічна безпека, як основні складові безпечного простору. Роль та завдання учасників освітнього процесу у побудові безпечного простору. Комунікація та взаємодія в моделі безпечного освітнього простору.

Зцілюючі класи, як модель побудови безпечного простору в класі, школі. Наукові та методичні засади травмофокусованого навчання та моделі зцілюючих класів. Роль вчителя у психосоціальній підтримці учні під час та після війни. Інструменти моделі зцілюючих класів: скринінгові методики, травмофокусоване навчання, налагодження зворотного зв'язку з учнями та батьками.

Роль батьків у побудові безпечного простору в класі. Ефективна взаємодія з дитиною вдома. Засоби скринінгу та стабілізації психоемоційного стану дитини вдома.

Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни

Педагогіка партнерства як один із ключових компонентів формули НУШ. Сутність понять «педагогіка партнерства», «партнерство», «партнерська взаємодія». Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього

процесу в умовах війни.

Психологічні умови формування партнерських відносин у системі «вчитель-учень-батьки». Бар'єри побудови партнерської взаємодії та шляхи їх подолання. Критерії ефективності розвитку стосунків партнерства в умовах взаємодії.

Поняття про ефективну комунікацію у партнерській взаємодії. Комунікативні перешкоди партнерства. Методи подолання комунікативних бар'єрів.

Зміст роботи спеціалістів психологічної служби щодо створення середовища для ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

МОДУЛЬ 2. СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Тема 2.1. Формування психологічної готовності педагогів до змін

Поняття психологічної готовності педагогів до змін в контексті реформування освіти. Ключові аспекти психологічної готовності до змін.

Особистісна та професійна готовність. Шляхи формування психологічної готовності. Професійна позиція педагога.

Мотивація педагогів до змін. Внутрішні потреби у самореалізації та зовнішні фактори мотивації. Сприятливе освітнє середовище як чинник стимулювання мотивації до змін. Вплив мотивації педагогічного колективу на навчання учнів та ефективність роботи освітнього закладу.

Освітні інновації та їх вплив на особистість учня. Формування у дитини впевненості у власних силах, адаптивності та цілеспрямованості. Розвиток мотивації, інформаційної грамотності, критичного мислення, креативності, комунікативних та соціальних навичок здобувачів освіти, як ознака позитивних освітніх змін.

Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резилієнтності у педагогів

Поняття професійного вигорання. Аналіз особливостей психологічної профілактики професійного вигорання у педагогів. Профілактика та подолання професійного стресу та синдрому «професійного вигорання». Розгляд практичних кейсів професійного вигорання педагогів. Чинники, які впливають на спроможність протистояти зовнішнім викликам.

Фактори ризику емоційного та професійного вигорання. Вплив професійних стресів на особистісну деформацію. Етапи, чинники та характерні ознаки професійного вигорання. Вторинна травматизація: основні симптоми, ступені інтенсивності та шляхи подолання. Просвітницька робота, забезпечення профілактики синдрому професійного вигорання.

Концепція резиліентності. Резиліентність як здатність людини або соціальної системи вибудовувати повноцінне життя в складних умовах. Складові феномену резиліентності. Посилення резиліентності вчителів. Поняття

«безпечний дорослий» як складова формули безпечного освітнього середовища.

Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструменти професійної підтримки та розвитку педагога

Теоретичні засади інтервізії та групової супервізії. Поняття, суть і цінність інтервізійної підтримки, групової супервізії. Відмінності індивідуальної та групової супервізії. Функції, завдання та роль супервізора. Принципи й ціннісні орієнтири супервізійної діяльності. Етичні засади професійної взаємодії *Організація групової супервізійної сесії. Механізми реалізації інтервізійної підтримки.* Формування групи супервізантів (вимоги до групи, динаміка).

Структура супервізійної зустрічі. Правила побудови інтервізійних сесій. Часове планування, формат, технічне забезпечення. Роль фасилітатора/модератора.

Методи й техніки для роботи в групі. Активні методи (рольові ігри, моделювання, драматизація). Техніки колективної рефлексії. Методика роботи з кейсами, парами, мікрогрупами. Структурний аналіз кейсів.

Супровід процесу супервізії. Моніторинг розвитку групи, модерація конфліктів. Моделювання важких випадків, критичні ситуації. Фіксація результатів, зворотний зв'язок. Продовження супервізійної роботи за межами зустрічей (самостійна рефлексія, спільна практика)

Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій

Поняття про першу психологічну допомогу (далі – ППД). Історичний контекст надання ППД. Мета, завдання та принципи надання ППД. ППД в системі психосоціальної підтримки у надзвичайних або кризових ситуаціях.

Етапи та структура надання ППД. Основи психологічної комунікації та етичні правила при ППД.

Авторські протоколи надання ППД (Н. Агазаде, Дж. С. Еверлі, Б. Рафаель, О. Гершанов, Покрокове керівництво для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України, М. Фархі, Протокол ЯАЛОМ).

Розлади психічних процесів та ознаки, за якими визначають необхідність надання ППД. Протоколи надання ППД під час переживання негативних психічних реакцій та станів (ступор, панічні атаки, агресія, плач, істерика, апатія тощо).

Особливості надання ППД дітям: категорії дітей, які потребують ППД, встановлення першого контакту з дитиною. Організація роботи з надання ППД у закладі освіти.

Профілактика емоційного та професійного вигорання у фахівців, які надають першу психологічну допомогу.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Тема 3.1. Індивідуально-психологічні та вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації

Вікові особливості підлітків 12-15 років. Психофізіологічні зміни: гормональна перебудова, нестабільність емоційної сфери, сенситивність до оцінки. Когнітивний розвиток: перехід до формального операційного мислення (за Ж. Піаже), розвиток рефлексивності, критичного мислення. Соціальна динаміка: зростання значущості однолітків, формування автономії, конфлікти з авторитетами, пошук ідентичності (за Е. Еріксоном).

Психологічні аспекти навчальної мотивації. Теоретичні моделі мотивації: теорія очікування Врума, мотивація досягнення (Дж. Аткинсон), самодетермінація (Е. Десі та Р. Раян), мотиваційна концепція Ковальова. Види мотивації: внутрішня, зовнішня, інструментальна, соціальна, пізнавальна. Фактори демотивації: когнітивне перевантаження, емоційне вигорання, відсутність суб'єктності в навчанні.

Методи підвищення мотивації. Психологічні інтервенції: мотиваційні бесіди, коучингові техніки, рефлексивні практики. Робота з педагогами: навчання технікам позитивного підкріплення, створення безпечного освітнього середовища, розвиток емпатійної комунікації. Групові методи: тренінги, фасилітаційні сесії, кейс-аналізи, рольові ігри. Використання цифрових інструментів: мотиваційні платформи, гейміфікація, візуальні шаблони для постановки цілей.

Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії

Основні етапи побудови освітньо-професійної траєкторії: самопізнання, дослідження світу професій, вибір, планування, реалізація, постійна адаптація.

Завдання психолого-педагогічного супроводу процесу побудови освітньо-професійної траєкторії учнями 7-9 класів: активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів; допомога учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей; розвиток навичок цілепокладання, планування освітньо-професійного шляху; підвищення умінь прийняття усвідомлених рішень; забезпечення підтримки і організація рефлексії профорієнтаційної діяльності; допомога учням у профільному і професійному виборі; формування мотивації та навичок навчання впродовж життя.

Психологічні і педагогічні методи і технології допомоги учням у профільному і кар'єрному самовизначенні

Методична та консультативна допомога педагогам щодо використання профорієнтаційних інструментів, інтерактивних практик і технологій підтримки, які сприяють розвитку в учнів компетентностей для побудови освітньо- професійної траєкторії.

Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з підлітками: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн- просторі, медіаграмотність і цифрова безпека

Психологічні аспекти булінгу та кібербулінгу. Визначення, типи та ознаки булінгу й кібербулінгу. Психологічні механізми агресії, жертви та спостерігача. Вікові особливості проявів насильства у підлітків. Роль емоційного інтелекту у запобіганні конфліктам.

Профілактика насильства в освітньому середовищі. Створення безпечного простору в школі: принципи, моделі, практики. Робота з класом: формування культури взаємоповаги. Взаємодія з учителями: як підтримати педагогів у реагуванні на випадки насильства. Алгоритми дій у випадках виявлення булінгу.

Цифрова безпека та медіаграмотність. Основи цифрової гігієни для підлітків. Ризики онлайн-простору: тролінг, секстинг, фішинг, онлайн-грумінг, вербування. Навчання критичному мисленню щодо медіаконтенту. Розробка

профілактичних занять з медіаграмотності для учнів.

Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Робота з постраждалими дітьми: техніки стабілізації та відновлення. Психологічна допомога агресорам: корекційні програми. Підтримка батьків: просвітницька діяльність, консультації. Співпраця з адміністрацією школи та соціальними службами.

Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу

Загальні тенденції в освіті. Педагогічні виклики пов'язані з COVID та війною. Педагогічна підтримка учнів та батьків з внутрішньо переміщених родин в закладі освіти. Підтримка дітей та родин, які зазнали втрат рідних через війну. Психолого-педагогічна робота з учнями, які постраждали внаслідок ракетних обстрілів.

Елементи Тренінгу Навичок Психологічного Відновлення як складові педагогічного супроводу окремих груп учасників освітнього процесу. Салютогенна парадигма у роботі з учнями.

Налагодження конструктивної взаємодії з батьками. Партнерство у підтримці дітей. Укріплення резиліентності та стресостійкості родин ВПО та тих, хто повернувся з-за кордону.

3.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1.2. Психологічний супровід надолуження освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога в основній школі

Завдання на вибір

1. Провести первинну психолого-педагогічну діагностику рівня освітніх втрат учнів (знання, увага, пам'ять, мислення).
2. Розробити анкету для учнів «Моє навчання після перерви/кризи».
3. Скласти психологічний висновок за результатами обстеження.
4. Розробити індивідуальну програму психологічного супроводу учня.
5. Скласти план корекційно-розвиткової роботи з групою учнів.
6. Розробити алгоритм дій практичного психолога щодо подолання освітніх втрат.
7. Підготувати рекомендації для вчителів щодо підтримки учнів.
8. Скласти рекомендації для батьків щодо організації навчання вдома.
9. Розробити вправи на розвиток уваги та пам'яті.
10. Підготувати арт-терапевтичні вправи для зниження тривожності учнів.
11. Скласти тренінгове заняття «Відновлення навчальної мотивації».
12. Розробити вправи на розвиток емоційної стійкості.
13. Підготувати ігрові вправи для розвитку пізнавальної активності.

Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»

Завдання на вибір

1. Провести діагностику рівня психологічної безпеки класу за допомогою чек-листа.
2. Розробити анкету для учнів «Чи комфортно мені в класі?».
3. Проаналізувати кейс ситуації булінгу та запропонувати алгоритм дій психолога.
4. Скласти план створення безпечного освітнього середовища у класі відповідно до принципів НУШ.
5. Розробити правила класу спільно з учнями (модель партнерської взаємодії).
6. Підготувати тренінгове заняття «Формування довіри та підтримки в класі».
7. Розробити вправи для «емоційних пауз» (дихальні, релаксаційні техніки).
8. Створити проєкт «куточка безпеки» («місця відновлення») у класі.
9. Змодельовати фрагмент «ранкової зустрічі» у форматі «зцілюючого класу».
10. Розробити рекомендації для вчителів щодо підтримки психоемоційного благополуччя учнів.

Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни

Завдання на вибір

1. Провести самооцінювання власних комунікативних умінь (за чек-листом «Ефективна комунікація педагога»).
2. Розробити анкету для учнів «Як я спілкуюся з учителями та однокласниками».
3. Проаналізувати кейс «Конфлікт учень–учитель в умовах стресу» та запропонувати шляхи його вирішення.
4. Скласти алгоритм ефективної комунікації з учнями в кризових ситуаціях.
5. Розробити правила партнерської взаємодії у класі (учень–учитель–батьки).
6. Підготувати тренінгове заняття «Ненасильницька комунікація в освітньому середовищі».
7. Розробити вправи на розвиток емпатії та активного слухання.
8. Змодельовати бесіду з учнем, який переживає стрес або травматичну подію.
9. Підготувати рекомендації для батьків щодо підтримки дитини в умовах війни.
10. Розробити пам'ятку для педагогів «Ефективна комунікація в умовах кризових ситуацій».

Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резилієнтності педагогів

Завдання на вибір

1. Провести самодіагностику рівня професійного вигорання (за психодіагностичною методикою).
2. Розробити анкету для педагогів щодо рівня стресу та перевантаження.
3. Проаналізувати кейс «Педагог у стані емоційного виснаження».
4. Визначити основні фактори ризику професійного вигорання.
5. Скласти індивідуальний план профілактики вигорання.
6. Розробити вправи на емоційне відновлення (дихальні, релаксаційні техніки).
7. Підготувати тренінг «Розвиток резилієнтності педагога».
8. Створити «ресурсну карту» особистих і професійних ресурсів.
9. Розробити рекомендації щодо балансу «робота–відпочинок».
10. Провести рефлексію власного психоемоційного стану.

Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструменти професійної підтримки педагога

Завдання на вибір

1. Вивчити та порівняти поняття «супервізія» та «інтервізія».
2. Проаналізувати кейс професійної труднощі педагога.
3. Змодельовати супервізійну сесію (рольова гра).

4. Організувати інтерв'язійну групу (обговорення ситуацій).
5. Розробити алгоритм проведення суперв'язії.
6. Скласти правила ефективної інтерв'язійної взаємодії.
7. Провести аналіз власної професійної ситуації через інтерв'язію.
8. Підготувати запит для суперв'язії (опис проблемної ситуації).
9. Розробити форму протоколу суперв'язійної зустрічі.
10. Оцінити ефективність суперв'язії як методу професійної підтримки.

Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги (ППД)

Завдання на вибір

1. Вивчити алгоритм надання першої психологічної допомоги (ППД).
2. Проаналізувати кейс кризової ситуації (стрес, паніка, травма).
3. Змодельовати ситуацію надання ППД (рольова гра).
4. Скласти алгоритм дій педагога у стресовій ситуації.
5. Розробити пам'ятку «Перша психологічна допомога учням».
6. Підготувати вправи швидкої стабілізації (дихання, заземлення).
7. Визначити ознаки гострого стресу у дітей.
8. Розробити рекомендації для педагогів щодо роботи у кризових ситуаціях.
9. Змодельовати бесіду з дитиною у стані емоційного потрясіння.
10. Провести рефлексію власної готовності до надання ППД.

Тема 3.2. Формування компетентностей для освітньо-професійної траєкторії (7–9 класи)

Завдання на вибір

1. Провести діагностику професійних інтересів учнів.
2. Розробити анкету «Мої професійні наміри».
3. Проаналізувати індивідуальні освітні запити учнів.
4. Скласти карту професійних інтересів класу.
5. Розробити тренінг «Світ професій».
6. Підготувати вправи на самопізнання та самооцінку.
7. Скласти індивідуальну освітню траєкторію учня.
8. Розробити профорієнтаційний захід (зустріч, проєкт).
9. Підготувати рекомендації для батьків щодо профорієнтації дітей.
10. Оцінити сформованість ключових компетентностей учнів.

Тема 3.3. Психопрофілактика: булінг, кібербулінг, медіаграмотність

Завдання на вибір

1. Провести анкетування учнів щодо випадків булінгу/кібербулінгу.
2. Проаналізувати кейс булінгу в класі.
3. Визначити ознаки булінгу та кібербулінгу.
4. Розробити план профілактичної роботи.

5. Підготувати тренінг «Протидія булінгу».
6. Розробити вправи з розвитку медіаграмотності.
7. Створити пам'ятку «Безпечна поведінка в Інтернеті».
8. Змодельовати ситуацію реагування на булінг.
9. Підготувати рекомендації для педагогів і батьків.
10. Провести оцінку ефективності профілактичних заходів.

Тема 3.4. Підтримка учнів і родин, постраждалих від війни

Завдання на вибір

1. Провести діагностику психоемоційного стану учнів.
2. Визначити потреби дітей і сімей, які постраждали від війни.
3. Проаналізувати кейс роботи з травмованою дитиною.
4. Скласти план психолого-педагогічного супроводу.
5. Розробити вправи для зниження тривожності та стабілізації стану.
6. Підготувати тренінг «Емоційна стійкість».
7. Змодельовати консультативну бесіду з батьками.
8. Розробити рекомендації для педагогів щодо роботи з такими учнями.
9. Створити пам'ятку «Підтримка дитини в кризовій ситуації».
10. Провести оцінювання ефективності наданої допомоги.

Вимоги до оформлення конспекту. На титульній сторінці необхідно зазначити прізвище та ініціали слухача, місце роботи, займану посаду, назву модуля і теми, а також перелік опрацьованих питань. Кожне питання слід розкрити окремо, відводячи на нього орієнтовно 1–2 сторінки тексту.

Текст конспекту має відповідати таким технічним вимогам: книжкова орієнтація сторінки, шрифт Times New Roman, розмір кегля – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, поля з усіх боків – по 2 см. За потреби допускається використання таблиць (шрифт Times New Roman, кегль 12, міжрядковий інтервал 1,0), а також включення схем, ілюстрацій, графічних матеріалів (зокрема малюнків і фотографій) для кращої візуалізації змісту.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
3. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі : Указ Президента України від 25.05.2020 року № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#n9>
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 22.09.2025).

Основна література

1. Гуревич Р. С. Психологічна безпека освітнього середовища : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 192 с.
2. Джеймісон Д. Як зупинити булінг : практичний посібник для батьків і вчителів / пер. з англ. О. М. Петренка. Харків : Фабула, 2020. 272с.
3. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743861>
4. Методичні рекомендації щодо соціалізації та інтеграції дітей ВПО у громадах: лист МОН України №1/13007-24 від 22.07.2024.
5. Охріменко З. В., Морін О. Л., Сіпій В. В., Ткачук І. І., Шевенко А. М. Зміст, форми й методи формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти : методичний посібник / за ред. З. В. Охріменко. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 76 с. URL: <https://surl.li/qxikdj>
6. Психологічна допомога дітям в умовах воєнного стану : довідник вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Пророк, С. Т. Бойко, О. В. Гнатюк, О. І. Купреєва, В. І. Полякова, О. А. Столярчук, Л. Г. Царенко, О. Ю. Чекстере ; за ред. Н.

В. Пророк. Київ, 2022. 155 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733084>)

7. Теоретико-методологічні засади формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи : монографія / З. В. Охріменко, О. Л. Морін, В. В. Сіпій, І. І. Ткачук, А. М. Шевенко ; за ред. З. В. Охріменко. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 108 с.

8. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / авт. кол: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов, І. І. Ткачук; за наук. ред. Н. В. Лунченко, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738709>

Додаткова література

1. Кібербулінг: як розпізнати та діяти. *Кібер Брама*: вебсайт. URL: <https://stopfraud.gov.ua/cybersecurity-in-education/kiberbuling-i211>
2. Як захиститися від кібербулінгу. *UNICEF Україна* : вебсайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/protection-from-cyberbullying>